

Kongl. Maj:ts

9/5

Nådige

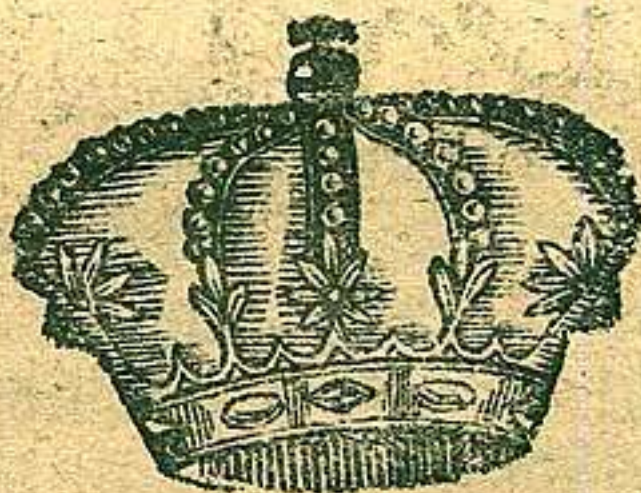
Sörordning /

Om

Upppländarnes flitigare underwi-
sande i Christendomen och Scholars
inrättande der i Orten.

Gifwen Stockholm i Råd:Cammaren den 3. Octob.

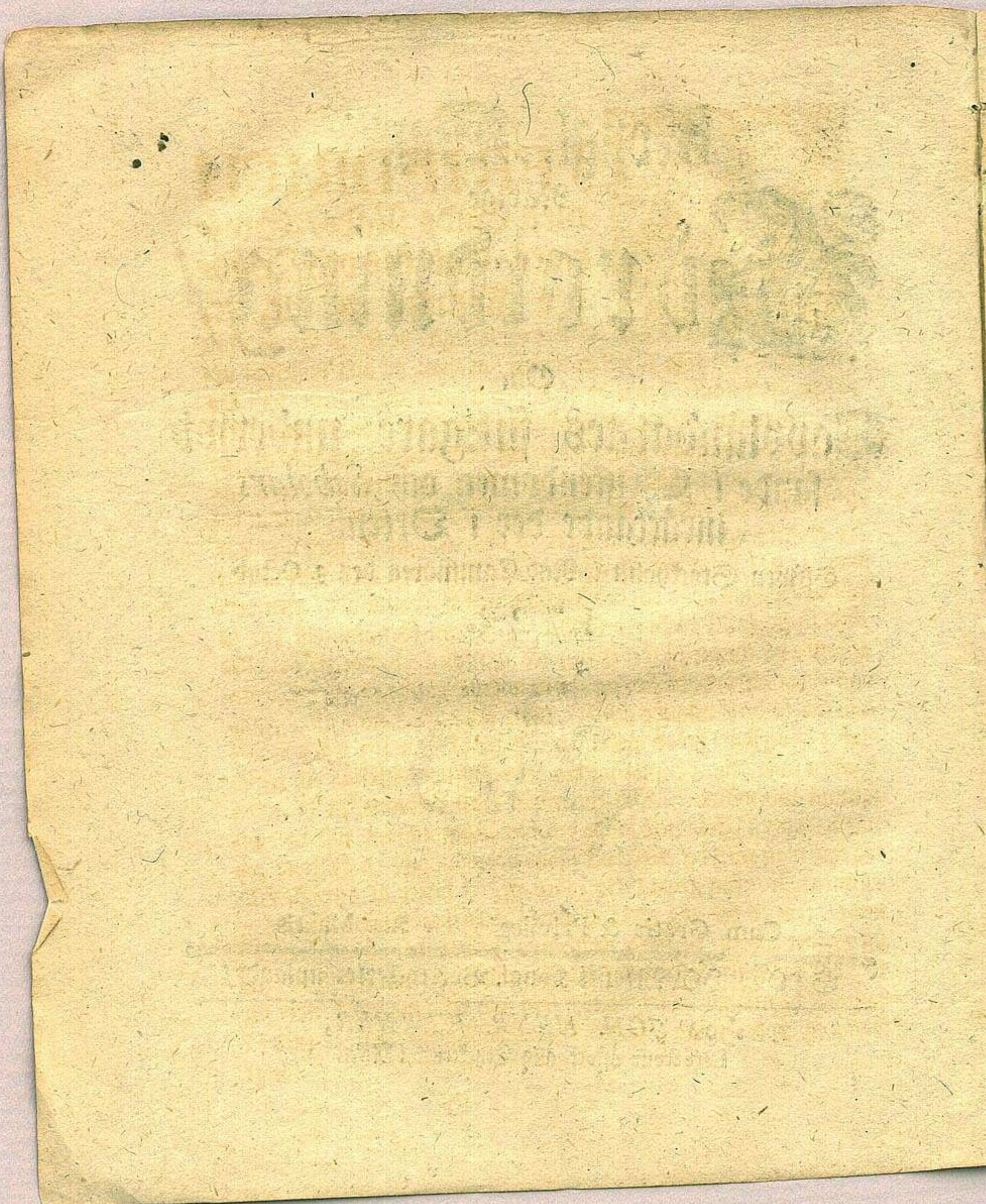
1723.

Cum Grátia & Privilegio S:æ R:æ Maj:tis

STOCKHOLM / uti Kongl. Boftryckeriet uplagdt /

Hos JOH. HENR. WERNER,
Directeur öfwer alla Tryckerien i Kilet.

W S FRIEDRICH

med Guds Råde / Swe-
riges / Gidthes och Wän-
des Konung ꝛ. ꝛ. ꝛ.

Gjøre witterligt / at såsom Guds åbra
och den Christeliga kärleken fordra / at man på alla möjliga ut-
wågar är betänkt / huru de af Wåra trogna undersåtare / som äro
i Lappmarcken boende / måge kunna utur det hedniska mörckret /
hwaruti de swåfwa / uphielpas / och deras barn / medelst nödiga
Scholars inråttande / blifwa underwiste och förde til den sanna
Gudens rätta kannedom; Utså och i anseende dertil / samt at det
för et Rike och Regemente förer Guds wålsignelse med sig / när
man af Christelig nit och åhuga söker befrämja det / som lånder
til den Högstas åbra och des Församlings fortplantande / men der-
emot förtager all lycka och sällhet / när man förnämligast har sit
asseende på timmelig förkofring och winning / hafwe Wi ei alle-
nast noga anhördt de förslag / som wederbörande til detta Christe-
liga wårks befrämjande gifwit / utan ock derhos med all sorgfåk-
lighet öfwerlagt / hwad medel och utwågar bäst måtte wara at wid
handen taga / til at kunna winna det påsyftade önskelige och hälso-
samma ändemålet. Och ehuruwål man befunnit / at hwarken
närwarande Rikets utblåttade och betrångde tilstånd wil medgif-
wa / at man med det eftertryck / som nödwändigheten kräfwer och
åstundan är / kan gripa detta wårk an / ei heller at den Bewill-
ning / som en del af Lappländrarne / af en berömmwård böjelse af
sig sielfwa giordt / til flera Scholars inråttande / är tilräckelig;
Så har man likwål ei welat låta derwid bero / utan beslutit / at
pachtadt de många swårigheter / som wid dessa medellösa tider sig
förete och yppa kunna / under Guds wålsignelse / gå der med så
långt

långe / som nu möjeligit wara kan. Til hwilken ånda Wi / efter
et noga öfwerwågande / wele här med i Råder hafwa förordnat /
som följier:

I.

Medan Kifsens närwarande betrånade tilstånd ei wil med-
gifwa / at flera Kyrkor och Capeller uti Lappmarken ännu
kunna byggas / än de som för tiden der äro inrättade: Alltså för-
drar högsta nödwändighet / så länge och in til des sådant wärkställas
kan / at et noga inseende och alswarsam upsiht af wederbörande
Consistorio och Probster derpå hafwes / det Presterne i Lapp
Församlingarne / hwilke böra wara friske och rörige / samt med-
ålders mån / åhrligen resa kring uti Lappmarken och med all flit
och nit så förrätta deras embete / medelst predikande och Lapplän-
darnes underwifande i deras Christendom / som et så angelågit
wärf och den dem åliggande dyra Embetes plicht af dem fordrar:
Runnande de wid predikandet betiena sig antingen af de Tiäll de
sielfwe med sig föra / eller ock af Lappländarnes tiällande. Och
på det de Präster och Lärare här til måtte blifwa ordinerade,
som antingen det Lappiska språket af barndomen lärdt / eller ock un-
der warande tjenste-åhr med all flit och åhuga sig derom winlägga;
Så bör det wara Consistorii skyldighet / at derpå et besynnerli-
git inseende hafwa / det inga andre / än sådane / som ofwansör-
målt är / hädanefter til Församlingarne i Lappmarken wällias
och förordnas / efter som ock de Präster / som uti detta sit kall wi-
sa sig trogna / nitiska och oförsummeliga / skola innom wißa åhr of-
felbart blifwa derifrån hulpne och til Swenske Församlingar be-
fordrade.

2.

Idenstund Guds namns åhra / och Lappländarnes underwi-
sande i Christendomen ei ringa lider och hindras at det myck-
na otidiga Brånwins mångleri och supande / som under Mark-
nadstiderne föröfwas / hwarigenom Lapparne / som sig med den
higiga

617.

higiga drycken öfverflösa / blifwa aldeles obegwäme at emottaga någon underwisning i Christendomen / hwilken dem doch med eftertryk af Prediko-Embetet då kunde föreställas / emedan de den tiden för köpenskapens skuld sig aldreaendrächtigast inställa ; Ty wele Wi altwarsamligen och strängeligen hafwa et sådant Brånwins mångleri och supande under Marknadstiden aldeles förbudt / så at ingen Borgare eller någon annan skal wara efterlåtit at sällia / skäncka eller emot waror förbyra något Brånwin til någon Lappländare / innan Marknaden är sluten och aflöst : hwar på Cronobetienterne et wakande öga och noga uppsicht / wid hårde ansvar til görande / hafwa böra.

3.

SOm Scholar i alla tider för beqwämliga seminaria Christianismi äro ansedde / och man befunnit det wara en högst nödig och oumgångelig sak / at flera Scholar, utom de bägge / som nu för tiden i Umeå och Lyrelå Lappmark äro / böra opsättas ; Så hafwe Wi / efter noga öfwerwägande / antingen det woro nyttigast / at inrätta dem wid de Swenska Församlingarne / såsom det är skiedt i Umeå / eller ock uti sielfwa Lappmarken / för bäst och nyttigast ansedt / at de samma upbyggas i Lappmarken / nemligen en Schola wid hwarje Huswudkyrka / hwilka skola wara siu til antalet / doch blifwer Lapp-Scholan i Umeå nu som förr der qwar / och står Lappländerne fritt / at sända sina Barn dit / eller til de andra Scholarne, om de det willia.

4.

SI at få en något så när tillräckelig fond til dessa Scholars uprättande och underhållande (hwar til den af Lappländarne uti Umeå / Pitheå och Luleå Lappmarker allena samttyckte bewillning å 6. öre Silf:mt årligen för hwar Skattdaler / för ingen del wil förslå) wele Wi / til detta Christeliga wärkets understödiande / hafwa bewilliat Fyra Collecter om året öfwer hela

hela Riket/ til nästa Riksdag/ då vidare kan öfverläggas/ hwad utvägar härwid bäst och nyttigast äro at wid handen taga/ hwilka Collecter förmodeligen något anseeligt kunna indraga/ efter som hwar och en af Inwånarne/ utaf kärlek til Guds nams äbra och så många Siälars underwisande i den sanna Gudens kannedom och deras Christendom/ lärer af godt hierta/ genom et frivilligt sammanskott här til bidraga hwad i des råd och för- mögenhet står: kommandes sådane Collecte-medel/ efter han- den som de inflyta/ at insättias uti Kånterierne/ och sedan til Banquen öfwerstyras/ derest de lemnas under Landshöfdingens och Consistorii disposition och fördelande til hwarje Probst/ at använda til Lapp-Scholarnes inrättande/ i des Probsteri/ e- mot behörig redo och räkningis gibrande/ hwarpå Landshöfdingen och Consistorium noga inseende hafwa böra.

5.

AIdenstund nödigt wara wil/ at en wis stat för hwarje Schola uprättas; Ty bör nu i förstone/ och til des Scholarne kun- na komma någorlunda i stånd/ samt antalet af Lappebarnen ö- kas/ en Schole-Mästare wid hwarje Schola förordnas/ hwar- til utses sådana Personer/ som äro grunfaste i Religionen, samt der hos begåfwade med de egenstaper/ som tilhöra en stickelig och bestedelig Lärarmästare: kommandes det ei derpå an/ om en så- dan icke är så försaren i Latin, eller elliest har så starka studier och wetenskaper/ som til en sådan syssa rätteligen böra: äfwen som det ock Landshöfdingen i orten samt Consistorium åligger/ at i öfrigit til Wår vidare nådige approbation projectera sta- ten dertil/ samt hwad så wäl Schole-Mästaren i lön/ som Lap- pebarnen årligen i underhåld af Publico bör anslås/ jemwål ock hwad Scholæ-Mästare eller Presterskapet/ som kunna taga Lappländerne til sig i deras huus til education och enstult under- wisning/ åhrligen för hwar barn synes böra bestås.

Hvar vår nådige willie/ at Lapparnes barn i Scholarne först må ge undervisas uti deras Christendom på deras eget Modersmål/ efter som elliest at befara år/ det de wid hemkomsten til Lappmarken torde/ jemte Swenska språket/ för glömma sin Christendom/ hålft ock desputan fordras tid/ til at lära et främmande språk/ så at derigenom skulle så mycket längre utgå/ innan de kunde blifwa underviste i Christendomen/ om de först skulle tillållas at lära Swenska språket: Men finnes några sådana barn hafwa lust at lära Swenska/ sedan de på deras Modersmål äro grundade i sina Christendoms styrken/ så word det högstönstetigit/ och böra de då deruti med all flit undervisas: Til hwilken ända ock A B C Böcker och Catecheser på bägge språken nu genast skola upläggas och tryckas/ hwartil nödiga medel redan utsatte äro.

7.

Och som til at så mycket säkrare ernå det härmedelst påsyftade ändamålet/ bestående deruti/ at winna flera Siälur til Guds och Christi sanna kännedom/ det en högsinödig och aldeles omgängelig sak är/ at et noga inseende och uppsicht hålles så öfwer Presterskapets i Lappmarken samt Scholæ-Mästarnes lära och lefwerne/ som ock Lappebarnens uptuchtelse och anförande til Christeliga dygder: Warande alla Förordningar/ ehuru nyttiga och hårliga de ock kunna göras/ aldeles onyttiga/ samt alla omkostningar/ som härpå användas kunna/ fruchtlösa och fåfånga/ om öfwer det/ som faststält blifwer/ ei hålles behörig hand: Alltså wele Wi härigenom allvarsammeligen hafwa anbefalt/ det Superintendenten i orten/ eller då han sjuk och hindrad är/ någon annan bestedelig Prestman/ som Consistorium dertil i des ställe utnämmandes warder/ at minstone hwart tredie år bör resa omkring i Lappmarken och göra visitation, samt noga i acht taga/

taga / huru Presterskapet och Lärarne sig förhålla / så wid För-
samlingarnes styrfel / som den dem til information anförtrödde
ungdomens wårdnad / och i fall något ostick förspörjes / det sam-
ma straxt rått / eller efter omständigheterna å behörig ort genast
angifwa. Om hwilket han hwarje Riksdag en omständelig re-
lation bör aflägga / och huru han funnit Lapparne i deras Chris-
stendom tiltagit: Börandes hwar Probst i sit Probsteri desputan
ärligen åfwen givra sådana undersökningar i Lappmarken / hwar
til dem fri skiuts af Lappländerne efter Förordningen kommer at
bestås. Det alla / som wederbör / hafwa sig hörsammeligen at efter-
rått. Til yttermera wißo hafwe Wi detta med egen hand under-
skrifwit / och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stock-
holm i Råd-Cammaren den 3. Octobris 1723.

FRIEDRICH.

